

שני עמים

הלחן נאומנו בדיון הכללי על פעולות משרד-הסעד. אורי אבנרי: כאשר אני מביט על אולם הכנסת ברגע זה, מתחזקת בי ההכרה שמי שזקוק לסעד יותר מכל הוא הפרלמנט עצמו.

הפרוטוקול של הכנסת איננו מזוהה בתצ' לומים. לכן אנסה לצייר את המראה ברגע זה: מזכר יושב ראש הישיבה, השר האחראי והי נאם הכא, נמצאים כעת כאולם ארבעה חכי ריכנסת, וזאת בוויכוח שבו כל הנאומים בזה אחר זה, אמרו שהוא נוגע לקיומה של החברה הישראלית: ויכוח הנוגע למושרד אשר כל משפחה שישית זקוקה לטיפולו.

אני חושב שהכנסת חייבת לתת את דעתה על המצב בו היא עצמה נתונה.

המצב מתדרדר

כבוד היושבראש, אני רוצה לדבר על אחוזים ולהביא סטטיסטיקות ולנתח סקרים. דומני שהפער הראשון שיש לדבר עליו הוא הפער בין הסטטיסטיקה לבין החיים: הסטטיסטיקה מראה שיפורים, והחיים מראים הידרדרות. לפי הסטטיסטיקה המצב הולך וטוב משנה לשנה, ובחיים אינו רואים שהמצב הולך ורע. כל הוויכוח על משרד-הסעד מחטיא את מטרותו, והוא כמעט בלתי-רלבנטי, אם אין מקדימים לו ויכוח על המצב הסוציאלי הכולל בחברה הישראלית. אחד הליקויים של הוויכוחים האלה בכנסת נעוץ בכך שהם דפרטמנטליים, שהם נוגעים למישרדים נפרדים, בעוד שהבעיות אינן מתחלקות לפי מישרדים.

אני סבור שהגיע הזמן לחשוב מחדש על מיבנה הממשלה בתור שכון, ועל חלוקת התפי

מה הטעם בדיבור על השינויים הסוציאליים הדרושים במדינה, כשיש לנו תקציב-ביטחון של ששה מיליארד לירות, ותקציב-סעד של 180 מיליון! הפער בין המישורים הוא עצום: לירה אחת לסעד על כל 33 לירות לביטחון. לדבר במצב זה על תקינות סוציאליים מהותיים, חרי זה מנוחך.

אני תמה, לעיתים, על דוברי הימין הלאומי בבית זה, שאינם מבינים כי אי-אפשר להרעיד שמיים וארץ נגד קיצוץ כלשהו בתקציב הבטחון, כפי שעשו רק בשבוע שעבר, וכעבור שבוע, בוויכוח על משרד-הסעד, לבוא ולהאשים את הממשלה במחדלים נוראים בשטח הסוציאלי. אם אנו הייבום בהקדשי כשנה שישא מיר ליארד לירות לביטחון, ואם אי-אפשר להגדיל את המיסים, איך אפשר לחזק שינויים סוציאליים?

מי חושב שדרוש שינוי סוציאלי מהותי, חייב להצביע על מוצא מהסתירה הזו. לי זה קל, מפני שאני משוכנע לחלוטין שתקציב-הביטחון הוא מגופח בלי כל התחשבות בצרכים האמיתיים של ביטחון המדינה, ובלי יחס לסכנות האמיתיות המאיימות על המדינה.

קראנו היום בעיתונות ששר-האוצר הצליח לשכנע את שר-הביטחון לוותר על עוד 300 מיליון לירות. זהו סכום גדול, בהשוואה לתקציב הסעד; אבל זה כאין וכאפס לעומת ששה מיליארד הלירות המוקדשות השנה לביטחון. צריך לשבת ולהשוב פעם ברצינות מהי כיום הסכנה הגדולה ביותר לקיום המדינה ולעתידי החברה: מה שיכול לעולל לנו אויב פוטנציאלי, או מה שיכולים לעולל לנו כוחות-הרס פנימיים.

שר-הסעד אמר היום שבעיית הסעד היא השניה בחשיי בותה אחרי הביטחון. אני מפקפק בכך. איני בטוח אם

בעיית הסעד, במובנו הרחב של המושג, אינה יותר חשובה מהביטחון.

איני רואה בעתיד הנראה לעין סכנה בימי חזונית, היכולה לפגוע בעצם קיומנו. אבל אני רואה סכנה סוציאלית היכולה להרוס את הי מדינה, להביא עליה חורבן פנימי.

אני חושב שהמלים האלה אינן בגדר הגזמה.

חינוך לשני עמים

נודדים לנו בארץ הזאת שני עמים.

וזהו סיסמה שרבים משתמשים בה, אבל מסופקני אם רבים תופסים את עומק הסכנה הכרוכה בכך.

שני עמים פשוטו כמשמעו. אשתי היא מורה, ואני מצוי בנעשה במערכת-החינוך.

אני רואה ושומע מה נעשה בבית-הספר, וברור לי שבעוד עשרים שנה יהיו שני עמים בארץ. אין לי ספק בכך. ולא מפני שמיבנה בית-הספר אינו יפה. הבניינים יפים מאד. אבל הקמת בניין אינה הקמת בית-ספר. אלה שני דברים שונים. כאשר שריי-חינוך, בזה אחר זה, קמים

קידום בין מישרדיה. אם נעשה זאת, נגיע לי מחשבה שדרוש לפחות מוקד אחד, אולי כי רמות סגור-אישיה-הממשלה לעניינים סוציאליים, מוסד אחד היכול לחשוב על עצם המיבנה הי חברתי שז מדינת-ישראל.

שאם לא כן — אנו נטליא טלאי על גבי טלאי, נשתדל לכבות שריפות, בעוד שהמצב עצמו הולך ומתדרדר.

אי-אפשר להפריד בין בעיית הסעד, המתבטאת בכך ש-17% מקרב האוכלוסיה נשקקים לסעד, לבין המצב בחינוך. היוצר את מקרי-הסעד של מהר, ולבין חלוקת ההכנסות במדינה, המגבירה את הפער משנה לשנה — בניגוד לסטטיסטיקות.

הממשלה אינה נותנת את דעתה על בעיה זו, אלא כאשר פורץ משבר וקמה סערה.

אין טעם להתחמק מבעייה יסודית.

השר משה דיין אמר שאי-אפשר להרים שני דגלים. אני סבור שהשר דיין צדק, אם הכוונה היא לכך שדגל הביטחון ישאר כמו שהוא היום.

חברי הכנסת משה ברעט, ראובן ארזי, יצחק גולן ואליעזר שוסטק.

ומתפארים, לא בלי צדק, בבניינים הרבים שהוקמו. אבל הבניינים המודרניים והיפים אינם פותרים את הבעייה האמיתית, והיא: שיש כיתות שכימעט כל תלמידיהן באים ממשפחות עניות, חלקן משפחות שבורות, והילד לומד בכיתה של 40 ילדים כאלה, סיכוייו לקבל חינוך והשכלה הם לאין שיעור יותר גרועים מסיכוייו של ילד בצפון תל-אביב בכיתה בעלת הרכב אחר וקטנה יותר.

ייצאו מזה שני ילדים שונים, שתי חברות שונות, שני עמים שונים, שתי תרבויות שונות, והפער בין שני אלה אינו נמדד באחוזים ובכסף.

נער שגמר בית-ספר כזה, והמגיע לגיל 15, 16, 17, יודע כיום שלעולם לא יגיע לדירה — כי דירה לזוג צעיר עולה כיום 65 אלף לירות, וזה סכום כל-כך אסטרור נומי שנער כזה לא יכול לחלום עליו. הוא יודע שלעולם לא יגיע למכונית, כי מכונית קטנה עולה 20—30 אלף לירות, ונער כזה לא יגיע לסכום כזה גם בעשר שנים.

כאשר נער כזה רואה שדברים, שהם מור בנינם מאליהם בשויכבה סוציאלית מסוימת, אינם אפילו בגדר חלום בשכילו, חרי הוא מוכי רח לעלות על דרך שאת סופה מו ישורנו.

אלחמת רחוב בתל-אביב

אין להצדיק בריונות ופשיעה אלימה בשום צורה שהיא, גם לא על רקע סוציאלי. אבל אי-אפשר להבין בריונות ופשיעה אלימה, אם מתעלמים מן הרקע הסוציאלי. שנאה, קנאה ותסיכול, והידיעה שהדרך חסומה בתוקף מוצא סוציאלי ועדתי (והדברים בארץ, למרבה האסון, במידה רבה קשורים יחד) — מובילים לפשיעה ואלימות.

יש כיום בתל-אביב מלחמת-רחוב ממש — כתבי העולם הזה בדקו זאת השבוע וראו שהתיאורים אינם מוגזמים, להיפך, המצב יותר חמור מן התיאורים. יש באמת מלחמת-רחוב בצפון תל-אביב, משוטטים שם חברי רות מהשכונות, שאינן מחפשות אפילו קטנות. הם מתגפר לים על עוברים ושבים, נערים מבני העיילית, "יורמים" בשפתם, בלי שום קטנות. פשוט אורבים להם, וכשעוברים ילדים וילדות כאלה — מתנפלים עליהם ומנחיתים עליהם מכות-רצח. זהו פורקן לרגשי תסיכול, העלולים להגיע לממדים של אסון לאומי.

ואם על זה נוספה את העובדה ש-50 אחת נערים ונערות, לפחות, בגיל 14—18, אינם לומדים ואינם עובדים, ומיכבטלים מכל מעשה וכל תקווה, הדברים האלה מוכרחים לזרוע כי ליבנו ראגה עמוקה ביותר.

הסכנה הגדולה ביותר

אוסף עוד הערה אחת, כבוד היושבראש:

אני סבור שאנחנו עומדים בפני עליה גדולה מאד מברית-המועצות. יש לי ההרגשה שמישהו בברית-המועי צות החליט לשחרר עליה גדולה, ואני חושש מאד שאחת הסיבות שהביאו להחלטה זו היא התקווה לגרום להתער ערות סוציאלית במדינת-ישראל, במידה שהעולים החדשים ישלחו מכתבים ליהודים הנותרים ברוסיה ויודיעו להם שהם רוצים לחזור לשם.

ברור לכולנו שלעולים מברית-המועצות, ולעולים בכלל, יש לתת את מיטב התנאים, כדי שיתערו בארץ. בחשבון ארוך, כל השקעה שנשקיע בשטח זה, תביא רווח למדינה. אבל אני מזהיר מפני הסכנה הנוראה, הי יכולה להיווצר בארץ, כאשר תבוא עליה המור נית עצומה מברית-המועצות, ויוקרשו לה הי משאבים הדרושים לשיכונה וקליטתה, על חשבון שיכונם וקליטתם של ילדיה-ארץ.

אני מזהיר את הכנסת. אני רואה את הסכנה הזאת בעין פקוחה, ואני מזהיר מפני מתחים סוציאליים ומפני התנג שויות סוציאליות, שלא ידענו כדוגמתם.

אני מציע מאוד לממשלת ישראל, להקדיש מחשבה מעמיקה לסכנה הזאת.

יש צורך, אדוני היושבראש, במחשבה חדשה לחלוטין על הבעיות הסוציאליות, ועל הכסף שיש להקדיש לבעיות הסוציאליות. אני חושש מאד שכל דיונינו בכנסת, וגם הדיונים בממשלה, העוסקת בבעיות חלקיות גרידא, אינם יכולים להדביר את חומרת הבעיות המתייצבות לפנינו.

של גרמניה הפדרלית (אקווה שדבר זה לא ירחיע את חברי-הכנסת מגח"ל). הדבר נתקבל גם בפרלמנטים אחרים, והוא מוכרח להתקבל בכנסת הזאת, במקדם או במאוחר.

תקווה זו התחזקה בי אחרי ההצבעה.

אמנם איש לא הצביע בעד הסתייגותי, מלבדי, אך כמה וכמה ח"כים נגשו אלי לאחר מכן, והביעו בטחון שההצעה תתקבל בעתיד הלא-רחוק כמו הצעות רבות שלנו שנדחו בשמיעה הראשונה.

אם לבטא את הדבר בצורת סיסמה, הייתי אומר שמדינת ישראל עניה מכדי שתרשה לעצמה לחסוך כסף על הכנסת. ההוצאה לשיכולול הכנסת היא הוצאה חיונית למדינה.

אין לי האשליה, כבוד היושבראש, שהצעתי זו תתקבל היום. מגמתי העיקרית, כשהצעתי הצעה זאת בהקשר זה, הייתה להמריץ מחשבה על הנושא הזה, לקדם את הרעיון, ולי אין ספק שגם אם הכנסת לא תקבל את הרעיון הזה היום, היא תקבל אותו מהר או מאוחר יותר, ולא יעבור זמן רב עד אשר יתקבל גם בכנסת, כפי שנתקבל בבונדסטאג

לפי הערכה זו, ההוצאה החד-פעמית הכרוכה בכך היא של 80.000 דולר, כרבע מיליון לירות. רבע מיליון לירות זה סכום לא-מבוטל...

אברהם שכטרמן: זה 350 אלף לירות.

אורי אבנרי: ...אבל כבוד היושב ראש, כשתקציב הכנסת הוא 8.5 מיליון לירות, הוצאה חד-פעמית של 350 אלף לירות, אשר תחולל מהפכה גמורה בתהליכי הכנסת ותביא לקידום הכנסת לעידן של סוף המאה העשרים — היא הוצאה כדאית, ולא מופרזת.